

مشاهیر مزار

علامه میرزا ابوالمعالی کلباسی

علی کرباسی زاده اصفهانی

کرباسی زاده اصفهانی، علی

مشاهیر مزار میرزا ابوالمعالی کلباسی / تألیف علی کرباسی زاده اصفهانی. -
اصفهان: کانون پژوهش، ۱۳۸۴.

۲۳۰ ص.: مصور.

ISBN: 964 - 6017 - 87 - 8

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۲۳۳۴ - ۳۳۰.

۱. کلباسی، محمد بن محمد ابراهیم، ۱۲۴۷ - ۱۳۱۵ ق. - سرگذشتنامه. ۲. اصفهان -
تکیه ابوالمعالی - سرگذشتنامه. ۳. اصفهان - سرگذشتنامه. ۴. مجتهدان و علما -
ایران - اصفهان - سرگذشتنامه. الف. عنوان.

۲۹۷/۹۹۸

ع.ک. ۵۵/۳/۱۸ BP

۱۳۸۴

مشاهیر مزار علامه میرزا ابوالمعالی کلباسی «ره»

تألیف: علی کرباسی زاده اصفهانی

ناشر: کانون پژوهش

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: قائم گستر

شابک: ۸-۸۷-۱۷-۶۰-۹۶۴

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

با همکاری مجموعه فرهنگی تاریخی و مذهبی تخت فولاد اصفهان

فهرست مطالب

۱۳	 مقدمه
۱۷	 فصل اول: بقعه و تکیه میرزا ابوالمعالی کلباسی
۱۹	 تأسیس
۲۰	 قبور
۲۰	 مشاغل مدفونین
۲۰	 وضعیت فعلی
۲۱	 جنس و نوع سنگ قبور
۲۱	 تعداد قبور
۲۲	 نقوش
۲۳	 سنگ‌نوشته‌ها
۲۳	 معماری
۲۴	 بقعه
۲۸	 حوض
۲۸	 بازسازی تکیه

۳۱	فصل دوم: میرزا ابوالمعالی کلباسی
۳۳	نام، لقب و کنیه
۳۳	تولد، والدین و خاندان
۳۶	دوران کودکی و نوجوانی
۳۸	بشارت به آینده‌ی درخشان
۳۹	توفیق الهی در رشد و شکوفایی ابوالمعالی
۴۰	گفتاری از ابوالمعالی در شرح احوال خود و پدر گرامی
۴۳	تحصیلات و اساتید
۴۵	استاد به روایت شاگرد
۴۵	میر سید محمد شهشانی (حدود ۱۲۰۰-۱۲۸۷ یا ۱۲۸۹ ق)
۴۷	میر سید حسن مدرّس (۱۲۱۰-۱۲۷۳ ق)
۵۰	زمانه و معاصران
۵۱	احوال معنوی و فضایل اخلاقی
۵۲	زهد و روی گردانی از دنیا
۵۲	ادعیه و راز و نیاز
۵۳	تأکید بر انجام تعقیبات و مستحبات نماز
۵۴	احتراز از اموال شبهه‌ناک
۵۴	احتیاط در تصرف در امور
۵۶	احترام به سادات
۵۷	سوگواری در مجالس عزای سیدالشهدا (ع)
۵۷	روحانیت و صفای مجلس و معنویت محضر ابوالمعالی
۵۸	هدر ندادن اوقات و جدیت در تحصیل علم
۵۹	برطرف شدن وسواس شرعی از آیت‌الله بروجردی به سفارش میرزا ابوالمعالی
۶۰	حوزه‌ی تدریس و شاگردان
۶۵	جایگاه و یزهی اجتهاد و لزوم کسب مقدمات آن

۶۲	در نگاه میرزا ابوالمعالی
۶۷	احتیاط در صدور اجازه
۶۹	سفارش به تقوی و لزوم تهذیب اخلاق پیش از تحصیل دانش
۶۹	جدیت در تحقیق و تألیف
۷۱	آثار و تألیفات
۸۰	آثار چاپ شده‌ی علامه ابوالمعالی
۸۴	عوامل پیشرفت و اسباب ترقی میرزا ابوالمعالی
۸۶	آمادگی برای سفر آخرت
۸۶	وفات
۸۸	مزار ابوالمعالی و برکات آن
۹۰	مرقد ابوالمعالی زیارتگاه مؤمنین و محل استجابت دعا
۹۱	کرامتی از ابوالمعالی پس از فوت وی
۹۲	علامه میرزا ابوالمعالی از نگاه دیگران
۹۹	فصل سوم: فرزندان و خاندان میرزا ابوالمعالی
۱۰۳	حاج میرزا جمال‌الدین کلباسی (متوفی ۱۳۵۰ ق)
۱۰۳	تحصیلات
۱۰۴	مراتب زهد و تقوی
۱۰۵	تدریس و شاگردان
۱۰۶	آثار و تألیفات
۱۰۷	وفات و مدفن
۱۰۷	همسر و فرزندان
۱۰۸	علامه میرزا جمال‌الدین کلباسی در آثار دیگران
۱۰۹	حاج میرزا محمود مقتدایی
۱۱۵	حاج میرزا کمال‌الدین معروف به میرزا ابوالهدی کلباسی

۱۱۵	نام، لقب و کنیه
۱۱۵	تولد
۱۱۶	قربیت و تحصیلات
۱۱۸	معاصران
۱۱۹	مقام علمی و حوزه تدریس
۱۲۰	شاگردان و راویان
۱۲۲	جایگاه ممتاز علامه میرزا ابوالهدی در علم رجال و داریه
۱۲۳	علت توجه میرزا ابوالهدی به علم رجال
۱۲۵	احوال شخصی و فضایل اخلاقی
۱۲۶	زهد و پرهیزکاری
۱۲۶	میرزا ابوالهدی و جمال الدین فرشتگان بر روی زمین
۱۲۷	قناعت و پرهیز از تجمل
۱۲۷	عنایت ویژه به نماز در اول وقت و تأکید بر تعقیبات
۱۲۸	تواضع و غلبه‌ی بر هوئ
۱۲۸	کرامات معنوی و مکاشفات روحانی
۱۲۹	روزی بی‌گمان
۱۲۹	ندای غیبی
۱۲۹	دعوت شده‌ی به بهشت
۱۳۰	تجلی معارف توحیدی و نبیل به مرتبه یقین
۱۳۱	بشارت حسینی
۱۳۲	نزول سُندُس و اِسْتَبْرَق از آسمان
۱۳۳	حکایاتی شنیدنی و عبرت‌آموز درباره‌ی برخی علما و رجال نامی از ...
۱۳۳	فوت شگفت آقا سید محمد باقر درچه‌ای
۱۳۴	حواله‌ی امیر مؤمنان علی (ع) به حاجی سید اسد الله [شفتی]
۱۳۴	اقتدای فرشتگان به سید بحر العلوم

۱۳۵	راه نجات به ولایت و اصلاح امور ناس
۱۳۵	آثار و تألیفات
۱۵۲	بازگشت به سوی معبود
۱۵۳	وفات و مدفن
۱۵۵	فرزندان و خاندان گرامی
۱۵۸	میرزا ابوالهدی از نگاه علما و بزرگان
۱۶۱	اعقاب دختری میرزا ابوالمعالی کلباسی
۱۶۸	شجره نامه‌ی خاندان ملایاشی
۱۷۰	حاج محمد حسن خراسانی کرباسی نیای بزرگ خاندان کلباسی
۱۷۰	تولد و والدین
۱۷۳	سبب نامگذاری ایشان به کرباسی
۱۷۴	آثار خیر و فعالیت‌های اجتماعی حاج محمد حسن
۱۷۵	حاج محمد حسن کرباسی و آقا محمدبید آبادی
۱۷۶	مقامات علمی و معنوی و جایگاه ممتاز حاج محمد حسن کرباسی
۱۷۷	وفات و مدفن
۱۷۹	اولاد و فرزندان
۱۸۰	حاج شیخ محمدباقر کلباسی
۱۸۰	والدین و نیاکان
۱۸۱	تحصیلات
۱۸۱	وفات و مدفن
۱۸۳	حاج شیخ موسی کلباسی
۱۸۴	تحصیلات
۱۸۴	وفات و مدفن
۱۸۶	میرزا عبدالرحیم کلباسی
۱۸۶	تولد و والدین

تحصیلات	۱۸۷
فعالیت‌های دینی و اجتماعی و ویژگی‌های اخلاقی	۱۸۷
آثار و تألیفات علمی	۱۸۸
وفات و مدفن	۱۸۹
اولاد و فرزندان	۱۹۰
ترغیب آقا سید ابوالحسن اصفهانی به تحصیل علم توسط میرزا عبدالرحیم کلباسی	۱۹۱
نماز باران و به منبر رفتن میرزا عبدالرحیم به دستور آقا نجفی	۱۹۳
حاج شیخ ابوالفضل کلباسی	۱۹۵
حاج شیخ محمد علی کلباسی	۱۹۶
حاج میرزا علی محمد کلباسی	۱۹۶
آقا رضا کلباسی	۱۹۷
میرزا محمد حسین کلباسی	۱۹۷
فصل چهارم: فقیهان و دانشمندان تکیه ابوالمعالی	۱۹۹
حاج شیخ محمد حسین قودجانی آشنی	۲۰۱
تولد و والدین	۲۰۱
تحصیلات	۲۰۱
دوستان و معاصران	۲۰۲
هجرت به قودجان و آشن	۲۰۲
تدریس و شاگردان	۲۰۳
ویژگی‌های اخلاقی و روحی	۲۰۴
حکایاتی از آیت الله قودجانی آشنی	۲۰۵
وفات و مدفن	۲۰۶
فرزندان	۲۰۶
حاج شیخ نورالدین قودجانی آشنی	۲۰۸

تولد	۲۰۸
تحصیلات و اساتید	۲۰۸
معاصرین	۲۱۰
مشاغل و مناصب اجتماعی	۲۱۰
وعظ و سخنرانی	۲۱۱
سرپرستی سازمان جوانان اسلامی	۲۱۳
تدریس و شاگردان	۲۱۳
تألیفات و آثار	۲۱۴
آیت الله اشنی و خاطره‌ای از امام خمینی	۲۲۴
وفات و مدفن	۲۲۴
همسر و فرزندان	۲۲۶
حاج آقا مرتضی رشتی	۲۲۷
ملا مصطفی فروشانی سدهی	۲۲۸
حاج سید محمد حسن موسوی کاشانی	۲۲۸
تولد و تحصیلات	۲۲۸
جایگاه و منزلت علمی	۲۲۹
رئیس خطیبان و سلطان الواعظین	۲۲۹
آثار و تألیفات	۲۳۰
فتوای ادیبانه‌ی صاحب روضات	۲۳۵
سرانجام کار سلطان الواعظین	۲۳۵
وفات و مدفن	۲۳۶
خاندان و فرزندان	۲۳۶
فصل پنجم: هنرمندان و شاعران تکیه ابوالمعالی	۲۳۹
مهدی نوایی	۲۴۱
(حاجی) آقا میرزا موسی خان انصاری اصفهانی	۲۴۷

۲۴۸	میرزا عبدالحسین فرزند غلامرضا حکیم الهی (شهرضایی)
۲۴۹	دیگر هنرمندان مدفون در تکیه ابوالمعالی
۲۵۳	تصاویر نسخ و اسناد خطی
۲۰۳	تصاویری از خاندان آشنایان و آرامگاه میرزا ابوالمعالی کلباسی
۳۱۴	تصاویر جمعی از مشاهیر شاگردان میرزا ابوالمعالی کلباسی
۳۱۹	فهرست اعلام
۳۳۱	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

سخن از تخت فولاد (لسان الارض)، حکایت آغاز آفرینش و نیز حدیث افتخار آفرینی ایرانیان مسلمان است. در باره قداست و پاکی این سرزمین گفته‌اند که پس از وادی السلام نجف اشرف و سایر گورستان‌های اعتاب مقدسه، قبرستان تخت فولاد، شریف‌ترین و متبرک‌ترین مقابر و گورستان‌های ایران بلکه عموم شهرهای شیعه نشین است. با این حال، شرافت و قداست هر محل، به صاحب و اشغال کننده‌ی آن محل است. در طول قرن‌های متمادی و به ویژه در زمان بعد از اسلام، رجال بزرگی در این سرزمین به خاک سپرده شده‌اند. با نگاهی به تخت فولاد و تکیه‌ها و بقعه‌ها و قبور موجود در آن، می‌بینیم که طبقات گوناگون و صاحبان آوازه در علم و عمل، هنرمندان و شاعران، فقیهان و حکیمان، عارفان و مفسران، مردان سیاسی و صاحب منصبان، ساکنان این وادی به ظاهر خاکی و در حقیقت آسمانی‌اند. افزون بر این، در این سرزمین می‌توان گنجینه‌ای از آثار مختلف هنری از جمله معماری، گچ بری، کاشی کاری، خوش نویسی، حجاری، شعر و ماده تاریخ، نگارگری، طراحي و نقوش نمادین از دوره‌های مختلف در اصفهان را مشاهده کرد. از دوران صفویه و سپس در زمان قاجار، بقعه‌ها و تکیه‌های بسیاری - مانند تکیه‌ی بابارکن الدین، تکیه‌ی میرفندرسکی، تکیه‌ی میرزارفیعا، تکیه‌ی آقا محمد بیدآبادی، تکیه‌ی آقا شیخ محمد تقی نجفی (تکیه‌ی مادر شاهزاده) و... - بر سر قبور عالمان و بزرگان تخت فولاد ساخته شد تا مردمان و نسل‌های بعدی با دیدن عمارات و تکایا، به یاد دوران زرین

دینی و فرهنگی خود بیفتند و با افتخار به ریشه و گذشته‌ای چنین درخشان، آینده‌ای درخشان‌تر را رقم زنند. چرا که مزار تخت فولاد یاد آور ادوار طلایی فرهنگ اسلامی و ایرانی و زنده کننده خاطره‌ی مدینه‌ی فاضله‌ی اصفهان و مکتب فقهی - فلسفی آن است.

یکی از بقعه‌ها و تکایای معروف در تخت فولاد، بقعه و تکیه‌ی فقیه اصولی و مجتهد نامی علامه میرزا ابوالمعالی کرباسی مشهور به کلباسی است. این بقعه، که بلافاصله پس از فوت میرزا ابوالمعالی، توسط داماد و شاگرد او مرحوم حاج میرزا احمد ملا باشی بنا گردید، به تدریج محل دفن بزرگان خاندان میرزا ابوالمعالی و جمعی از دیگر علما و مؤمنین و نیز عامه‌ی مردم اصفهان شد. نگارنده که علاقمند به مطالعه و تحقیق پیرامون عالمان و بزرگان تخت فولاد است - چنان که پیشتر نیز کتابی در باره‌ی حکیم متأله و فقیه متشرع آقا محمد بید آبادی منتشر ساخته - به تحقیق و جمع آوری منابع و مطالب در باره‌ی میرزا ابوالمعالی و خاندان گرامی‌اش سرگرم بود. تا این که دوست و همکار گرامی جناب آقای دکتر اصغر منتظر القائم - عضو هیئت علمی گروه تاریخ دانشگاه اصفهان و مدیر دانشنامه تخت فولاد - پیشنهاد نمودند که پژوهش و مطالعات خود پیرامون میرزا ابوالمعالی و برخی علمای تکیه‌ی وی را گسترش داده و در مجموعه‌ای مستقل منتشر نمایم.

کتابی که در پیش رو دارید: هم شرح احوال فقیهان و عالمان دینی و هم هنرمندان و شاعران مدفون در تکیه و نیز شرحی در باره‌ی سبک معماری و جنبه‌های هنری و تزئینی تکیه را در بر می‌گیرد. قسمت مربوط به شرح احوال و ذکر آثار عالمان و روحانیون تکیه‌ی میرزا ابوالمعالی - که بخش اصلی و اعظم کتاب حاضر را تشکیل می‌دهد - توسط نگارنده و بخش مربوط به جنبه‌های هنری و معماری بقعه و تکیه‌ی ابوالمعالی و شرح احوال تنی چند از هنرمندان مدفون در تکیه توسط یکی از

کارشناسان و پژوهشگران مجموعه تاریخی مذهبی تخت فولاد تهیه و نوشته شده است.

یادآوری می‌نمایم که در باره‌ی برخی از علمای مدفون در تکیه، جز سنگ نوشته قبر اطلاعی به دست نیامد که از آن جمله مرحوم سید اسماعیل خلیفه سلطانی می‌باشد.

از آن جا که با خاک سپاری میرزا ابوالمعالی در این قطعه از تخت فولاد، تکیه و بقعه‌ای به نام ایشان ساخته شد بخش علما و روحانیون کتاب حاضر با شرح احوال علامه میرزا ابوالمعالی و خاندان و اعقاب پسری و دختری او آغاز شده و سپس شرح زندگانی علمای کلباسی مدفون در تکیه بر اساس حروف الفبا آورده شده است. همچنین از آن جا که مقبره‌ی عالم عارف مرحوم حاج محمد حسن خراسانی کرباسی - جدّ امجد میرزا ابوالمعالی - روبروی تکیه واقع شده است، شرحی نیز در باره‌ی معظم له آورده‌ایم که پس از زندگانی میرزا ابوالمعالی و خاندانش، قرار گرفته است؛ و سپس شرح احوال دیگر علما و بزرگان مدفون در تکیه ارائه شده است. در ضمن، برای اینکه خواننده‌ی گرامی پیش از مطالعه‌ی احوال علمای مدفون در تکیه‌ی ابوالمعالی، با وضعیت تاریخی و سبک هنری و معماری بقعه و تکیه آشنایی یابد، بخش مربوط به سبک معماری تکیه در ابتدای کتاب آورده شد. شرح حال مختصری از هنرمندان و شاعران مدفون در تکیه نیز در انتهای کتاب قرار گرفته است که در برخی موارد، بخاطر فقدان منابع یا عدم دسترسی تهیه‌کنندگان به خاندان صاحب قبور، به متن سنگ نوشته‌ها، اکتفا شده است.

در این جا بر خود لازم می‌دانم از مدیر مجموعه فرهنگی، مذهبی تخت فولاد جناب آقای مهندس محمد رضا نیلوفر و شان تشکر نمایم. همچنین از خانم مریم سعیدیان و آقایان: حمید خلیلیان و سید احمد عقیلی که دو نفر اول در تهیه و تحریر

بخش مربوط به بقعه و تکیه ابوالمعالی و هنرمندان مدفون در آن، و نفر دوم و سوم در غلط‌گیری کتاب، فعالیت نمودند، و نیز جناب آقای دکتر اصغر منتظرالقائم که منشأ آثار خیر و اقدامات ارزنده‌ای در مجموعه تخت فولاد شده و تصحیح و ویراستاری کتاب به ویژه بخش مربوط به معماری و هنری بقعه‌ی ابوالمعالی را انجام داده است تشکر و قدردانی نمایم. همچنین از جناب آقای مرتضی جنتیان مدیر محترم انتشارات کانون پژوهش و خانم نرگس جنتیان که مسئولیت حروفچینی کتاب را برعهده داشته است، سپاسگزاری می‌نمایم.

در پایان گوشزد می‌نمایم که علاوه بر استفاده‌ای که از منابع و مأخذ گوناگون در کتاب حاضر کرده‌ام بسیاری از مطالب آن، بر اساس نسخه‌های خطی یا مصاحبه‌ی با علماء و بزرگان، نوشته شده است که در ذیل هر مورد، از عزیزانی که نگارنده را یاری و مساعدت نموده‌اند، سپاسگزاری کرده‌ام. از خوانندگان گرامی انتظار می‌رود با دقت و حوصله در این اثر بنگرند و نگارنده را از کاستی‌های آن، آگاه فرمایند.

والسلام

اصفهان اسفند ماه هزار و سیصد و هشتاد و سه

محرم الحرام چهارصد و بیست و شش

علی کرباسی زاده اصفهانی